

مقایسه‌ی هیجان‌خواهی دانش آموزان دختر ورزشکار و غیر ورزشکار

آزیتا چیت ساز زاده^۱، سید احمد جلالی^۲

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی

^۲ عضو هیأت علمی دانشگاه ازاد

چکیده

امروزه ورزش و فعالیت‌های بدنی برای بسیاری از دانش آموزان ضروری در نظر گرفته می‌شود و اغلب نظام‌های آموزشی آن را در برنامه‌ی خود گنجانده‌اند. هدف از انجام این پژوهش، مقایسه‌ی هیجان‌خواهی دانش آموزان دختر ورزشکار و غیر ورزشکار بود. روش پژوهش حاضر از نوع علی مقایسه‌ای و جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کلیه‌ی دانش آموزان دختر دوره متوسطه اول منطقه ۳ آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۹۵ می‌باشد که تعداد آنها ۲۱۵۰ نفر بود. برای هر گروه ۶۰ نفر و مجموعاً ۱۲۰ نفر و با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. در نهایت داده‌های لازم از طریق پرسشنامه هیجان‌خواهی ذاکرمن (ذاکرمن، ۱۹۷۸) جمع‌آوری شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین دو گروه دانش آموزان دختر ورزشکار و غیرورزشکار به‌طورکلی از لحاظ نمره‌ی کلی هیجان‌خواهی تفاوت معناداری وجود دارد؛ اما در ادامه نتایج تحلیل‌های بعدی پژوهش نشان داد که دانش آموزان دختر ورزشکار میزان ماجراجویی بیشتری را نسبت به دانش آموزان دختر غیرورزشکار دارا می‌باشند. بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان استنتاج کرد مولفه‌های هیجان‌خواهی و به خصوص ماجراجویی یکی از متغیرهای مهم در میان دختران ورزشکار است و مسولان امر می‌بایست در تعامل با این دانش آموزان این مساله را مد نظر قرار دهند.

واژه‌های کلیدی: هیجان‌خواهی، دانش آموزان دختر، ورزشکار.

مقدمه

نوجوانی دوره‌ای از زندگی است که از دیرباز تاکنون مورد توجه جدی روانشناسان قرار داشته است. پژوهشگران در سراسر دنیا نشان داده‌اند که این دوره می‌تواند سرآغاز مشکلات دوران بزرگسالی باشد. نوجوانان در راه دستیابی به استقلال فردی، از والدین فاصله می‌گیرند و به همسالان نزدیک می‌شوند. در این میان آنها با فشار همسالان روبه رو می‌شوند و چون پختگی لازم برای مقابله با این فشارها را ندارند ممکن است تحت تاثیر رفتارهای منفی و زیان بخش گروه قرار گیرند (استینبرگ و مانهام^۱، ۲۰۰۷). برای مثال مووس و پوترون^۲ (۱۹۹۸) بیان می‌کنند که نوجوانی (۱۱ تا ۲۰ سالگی) دوره‌ای است که با افزایش خطر بزهکاری، مصرف مواد، رفتارهای محافظت نشده‌ی جنسی و ورزش‌های خطرناک همراه است. هر چند که شاید برخی از رفتارها ریشه در کودکی داشته باشند ولی در این دوره به اوچ خود می‌رسند (استینبرگ^۳، ۲۰۰۸). مبادرت به این گونه رفتارهای خطرناک می‌تواند موجب افزایش احتمال آسیبهای جسمانی و روان‌شناختی گردد. در بین پژوهش‌هایی که به دنبال مطالعه‌ی پیشیبینی کننده‌های اینگونه رفتارهای خطرناک در نوجوانی هستند، یک متغیر پیشیبین به طور اشکاری خودنمایی می‌کند و این متغیر هیجان خواهی نام دارد (استواتر و کوبر^۴، ۲۰۱۳). فیشر و اسمیت^۵ (۲۰۰۸) بیان می‌کنند که مصرف و سو مصرف مواد در نوجوانی تابعی از عوامل مختلف شخصیتی و محیطی است که از این بین هیجان خواهی دارای ارزشی دوچندان است. در همین رابطه پژوهشگران نشان داده‌اند که نوجوانان مصرف کننده‌ی مواد به طور آشکاری میزان هیجان خواهی بیشتری از دیگران همسالان خود دارند (کارلس، ریان، برای، ماتیاس، اچسون و دوگرتی^۶، ۲۰۱۶). البته در همین جا می‌باشد خاطر نشان کرد که این رابطه بین هیجان خواهی و رفتارهای پرخطر مختص نوجوانی نیست و در بزرگسالی نیز ادامه می‌یابد برای مثال میل، لاپورت، میلز، سستی، کالینز و استیور^۷ (۲۰۱۶) نشان داده‌اند که هیجان خواهی در دوران دانشگاه نیز می‌تواند پیشیبینی کننده‌ی مصرف الکل، مواد و ماریجوانا باشد. نوجوانانی که دارای برخی آمادگی‌های زیستی و ژنتیکی هستند ممکن است در خطر بیشتری برای دچار شدن به پیامدهای منفی باشند (کاسی، گتز و گالوان^۸، ۲۰۰۸). هیجان خواهی نوعی صفت دارای بنیان‌های زیستی است که به صورت تمایل به جستجوی محركهای نو و برانگیزاننده از جمله رفتارهای پرخطر آشکار می‌شود (ذاکرمن^۹، ۱۹۹۴). برای مثال اینگونه افراد حاضر هستند تا زمان، پول و تلاش فراوانی را برای برخی تجارب زودگذر مانند سقوط آزاد، سوار شدن در ترن هوایی، رانندگی با سرعت وحشت آور یا حتی خوردن غذایی پر ادویه صرف کنند (نوربری و حسین^{۱۰}، ۲۰۱۵). یکی از حوزه‌هایی که از نظر هیجان خواهی مورد بررسی قرار گرفته است شرکت در فعالیت‌های ورزشی است. اغلب پژوهش‌ها در این حوزه بر شرکت در ورزش‌های مخاطره‌آمیز تمرکز داشته‌اند. رولند، فرانکن و هریسون^{۱۱} (۱۹۸۶) در پژوهشی کلاسیک نشان دادند افرادی که دارای میزان هیجان خواهی بیشتری هستند به میزان بیشتری نیز به ورزش روی می‌اورند و ورزشکار تر هستند. با وجود این پژوهش بیشتر بر مردها تمرکز داشت و یافته‌های آن بیشتر در مورد مردها صدق می‌کرد. در این پژوهش نشان داده شد که مردهای دارای هیجان خواهی بالا در فعالیتهای بیشتری شرکت می‌کنند ولی دوره‌ی فعالیت آنها کوتاه است. از این رو با توجه به فقدان پژوهش‌های مناسب بر روی دختران ورزشکار، هدف پژوهش حاضر مقایسه‌ی هیجان خواهی دانش آموزان دختر ورزشکار و غیر ورزشکار است.

¹ Sternberg & Monaham² Muuss & Porton³ Steinberg⁴ Stautz & Cooper⁵ Fischer & Smith⁶ Charles, Ryan, Bray, Mathias, Acheson, Dougherty⁷ Meila, LaPorte, Mills, Sesti, Collins, Stiver⁸ Casey, Getz & Galvan⁹ Zuckerman¹⁰ Norburya, Husain¹¹ Rowland, Franken and Harrison

روش پژوهش

نظر به اینکه در این پژوهش هدف اصلی « مقایسه هیجان خواهی دانش آموزان دختر ورزشکار و غیرورزشکار » بود با توجه به اینکه امکان دستکاری برای اهداف تحقیق غیر ممکن بود از روش علی مقایسه‌ای استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه ای دانش آموزان دختر دوره متوسطه اول منطقه ۳ آموزش و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۹۵ بود که با توجه به اطلاعات اخذ شده از سازمان آموزش پرورش منطقه ۳ شهر تهران تعداد آنها ۲۱۵۰ نفر بودند. در این تحقیق با توجه به طرح تحقیق علی مقایسه ای و براساس توصیه گال و همکاران (ترجمه نصر و همکاران ۱۳۹۲) برای هر گروه ۶۰ نفر و مجموعاً ۱۲۰ نفر با روش نمونه گیری در دسترس انتخاب گردید و با پرسشنامه‌ی هیجان خواهی ذاکرمن (ذاکرمن، ۱۹۷۸) مورد ارزیابی قرار گرفتند.

برای سنجش هیجان خواهی از شکل پنجم مقیاس هیجان خواهی ماروین ذاکرمن استفاده شد که در سال ۱۹۷۸ تهیه و تدارک گردیده است. ترجمه فارسی این مقیاس در سال ۱۳۷۴ توسط خداپناهی صورت گرفته و در سال ۱۳۷۶ توسط محوى شیرازی با تغییراتی در برخی از سوال‌های آن، بر روی دانشجویان دانشکده های فنی تهران هنجاریابی شده است که در این پژوهش از فرم تغییر یافته اخیر آن استفاده شد. این مقیاس از چهار عامل فرعی ((هیجان خواهی و ماجراجویی)، ((تجربه طلبی)، ((گریز از بازداری)) و ((ملال پذیری)) تشکیل شده و برای هر یک از عوامل ده تست در نظر گرفته شد. مجموع مواد تست شامل ۴۰ ماده تست دو جزی است که در سه برگ یک رو همراه با یک پاسخنامه در اختیار آزمودنی قرار می‌گیرد. این پرسشنامه از نوع نوشتاری است و در بالای آن راهنمایی برای هدایت پاسخگویان در مورد چگونگی پاسخگویی به مواد تست درج گردیده است. در مقابل هر سوال دو گزینه ((الف)) و ((ب)) قرار دارد که آزمودنی مستلزم است یکی از دو گزینه را که به احساس او نزدیک تر است، انتخاب کند و در صفحه پاسخ نامه با علامت (x) مشخص کند. مقیاس کلی ۴۰ ماده ای در شکل پنجم، هماهنگی درونی مناسبی را در محدوده ۰/۸۳ تا ۰/۸۶ نشان می‌دهد. (خداپناهی، ۱۳۷۴).

برای بررسی این سوال با توجه به وجود چهار متغیر وابسته (تجربه‌طلبی، ماجراجویی، ملامت پذیری و گریز از تجربه) و یک متغیر مستقل دارای دو سطح (دانش آموزان ورزشکار و غیرورزشکار) از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری (MANOVA) استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

در این بخش شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ به تفکیک گروه ورزشکار و غیر ورزشکار ارائه شده است. همچنین مقادیر مربوط به میانگین و انحراف استاندارد زیرمقیاس‌های هر یک از متغیرهای اندازه‌گیری شده نیز به تفکیک برای گروه دختران ورزشکار و غیر ورزشکار ارائه شده است.

جدول ۱: آماره های توصیفی متغیرهای پژوهش در گروه گروه دختران ورزشکار و غیر ورزشکار

گروه				متغیر
ورزشکار		غیر ورزشکار		
SD	M	SD	M	
5.01	18.83	5.58	18.53	هیجان خواهی کل
1.64	4.11	1.64	4.56	تجربه طلبی
2.11	7.53	2.31	6.54	ماجراجویی
1.72	3.72	1.74	3.90	ملامت پذیری
1.83	3.46	2.28	3.52	گریز از بازداری

با توجه به جدول فوق می‌توان مشاهده کرد که بین دو گروه دختران ورزشکار و غیرورزشکار از نظر هیجان خواهی کل و مولفه‌های تجربه‌طلبی، ملامت پذیری و گریز از بازداری تفاوت چندانی وجود ندارد ولی دانش آموzan دختر ورزشکار میانگین بالاتری را در ماجراجویی کسب کرده است.

در ادامه برای بررسی هدف پژوهش با توجه به وجود چهار متغیر وابسته (تجربه‌طلبی، ماجراجویی، ملامت پذیری و گریز از تجربه) و یک متغیر مستقل دارای دو سطح (دانش آموzan ورزشکار و غیرورزشکار) از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده گردید که نتایج آن در جداول زیر ارائه شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری نمرات هیجان خواهی (تجربه‌طلبی، ماجراجویی، ملامت پذیری و گریز از تجربه) دانش آموzan دختر ورزشکار و غیرورزشکار

اثرها	ارزش	F	Df	سطح معناداری	درجه آزادی	ایتا
اثر پیلایی	.106	3.475	4.000	۱۱۵	.010	.106
لامبادای ویلکز	.894	3.475	4.000	۱۱۵	.010	.106
اثر هتلینگ	.119	3.475	4.000	۱۱۵	.010	.106
بزرگترین ریشه خطأ	.119	3.475	4.000	۱۱۵	.010	.106

باتوجه به معنادار نبودن آزمون M باکس ($F=0/911$, $P=0/522$) و برقراری مفروضه‌ی همگنی ماتریس واریانس و کواریانس، همان‌طور که از نتایج جدول ۲ برمی‌آید، مقدار آزمون لامبادای ویلکز بیانگر آن است که بین دو گروه دانش آموzan دختر ورزشکار و غیرورزشکار به‌طور کلی از لحاظ نمرات هیجان خواهی (تجربه‌طلبی، ماجراجویی، ملامت پذیری و گریز از

تجربه) تفاوت معنادار وجود دارد. جدول ۳ نتایج حاصل از آزمون اثرات بین آزمودنی‌ها برای مشخص شدن تفاوت‌ها به تفکیک متغیر وابسته آمده است.

جدول ۳. آزمون اثرات بین آزمودنی‌ها بر روی نمرات هیجان خواهی (تجربه‌طلبی، ماجراجویی، ملامت پذیری و گریز از تجربه) در دانش‌آموzan دختر ورزشکار و غیرورزشکار

متغیر وابسته	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر
تجربه طلبی	4.571	1	4.571	1.702	.195	.014
ماجراجویی	31.359	1	31.359	6.186	.014	.049
لاملت پذیری	.424	1	.424	.146	.703	.001
گریز از تجربه	.033	1	.033	.008	.931	۱.۰۰

با توجه به نتایج حاصل از جدول ۳ بین دانش‌آموzan دختر ورزشکار و غیرورزشکار از لحاظ متغیر ماجراجویی تفاوت معنادار وجود دارد و دانش‌آموzan دختر ورزشکار میزان ماجراجویی بیشتری را نسبت به دانش‌آموzan دختر غیرورزشکار دارا می‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش نشان داده شد که دانش‌آموzan دختر ورزشکار از نظر هیجان خواهی و به خصوص ماجراجویی تفاوت معناداری با دانش‌آموzan دختر غیر ورزشکار دارند. یافته‌های این پژوهش همسو با یافته‌های رولند، فرانکن و هریسون (۱۹۸۶) است که در پژوهشی کلاسیک نشان دادند افرادی که دارای میزان هیجان خواهی بیشتری هستند به میزان بیشتری نیز به ورزش روی می‌اورند و ورزشکار تر هستند. در همین راستا و همسو با پژوهش حاضر پژوهشگران در پژوهشی که به مقایسه‌ی هیجان-خواهی ورزشکاران حرفه‌ای، ورزشکاران آماتور و افراد غیرورزشکار پرداختند، نشان دادند که هم ورزشکاران حرفه‌ای و هم ورزشکاران آماتور میزان هیجان خواهی بیشتری را نسبت به گروه افراد غیر ورزشکار داشتند. در این پژوهش همچنین نشان داده شد که افراد ورزشکار حرفه‌ای نسبت به افراد ورزشکار آماتور نیز میزان هیجان خواهی بیشتری را تجربه می‌کردند (صدمزاده، عباسی، شهریار زاده‌گان^۱، ۲۰۱۱). پژوهشگران بر این باورند که افراد هیجان خواه ورزش را به عنوان عاملی برای افزایش و ارتقای احساس مثبت و ارامش روانشناختی در نظر می‌گیرند. فعالیت‌های ورزشی ورزشکاران، علاوه بر به ارمغان آوردن سلامت جسمانی و روانی، می‌تواند موجب احساس اجتماعی مثبت گردد. کرونین^۲ (۱۹۹۱) به نقل از صدم زاده و همکاران، ۲۰۱۱ در مطالعه‌ای که بر روی کوهنوردان انجام داد، نشان داد که این افراد میزان هیجان خواهی بالاتری نسبت به افراد بهنگار کسب می‌کنند. این نتایج در مورد اسکی بازان نیز به طور مشابهی تکرار شد. میولی و گروس^۳ (۱۹۹۴) بر این عقیده‌اند که افراد هیجان خواه از فعالیت‌های بدنی به منظور عاملی برای افزایش هیجان مثبت استفاده می‌کنند. پژوهشگران

¹ Samadzadeh, Abbasi, Shahbazzadegan

² Cronin

³ Mcyuli and Grous

همچنین نشان داده اند که یک رابطه و پیوند بین هیجان‌خواهی و درجه خطرپذیری فعالیت ورزشی وجود دارد. لذا می‌توان یافته پژوهش را تبیین کرد که هیجان پذیری دختران ورزشکار نسبت به دختران غیر ورزشکار بیشتر است زیرا چنین افرادی بیشتر به دنبال کسب تحریکات پیچیده و متنوع هستند و حتی گاهی ممکن است اقدام به انجام کارهایی کنند که از نظر جسمی و بدنی هم خطرآفرین باشد.

منابع

۱. خداپناهی، م. (۱۳۸۵). انگیزش و هیجان. چاپ هشتم. تهران، انتشارات سمت.
2. Casey, B. J., Getz, S., & Galvan, A. (2008). The adolescent brain. *Developmental Review*, 28, 62–77.
3. Charles, N. E., Ryan, S. R., Bray, B. C., Mathias, C. W., Acheson, A., & Dougherty, D. M. (2016). Altered developmental trajectories for impulsivity and sensation seeking among adolescent substance users. *Addictive behaviors*, 60, 235-241.
4. Fischer, S., & Smith, G. T. (2008). Binge eating, problem drinking, and pathological gambling: Linking behavior to shared traits and social learning. *Personality and Individual Differences*, 44(4), 789–800.
5. McAuley, K. gross, U. (1984). Perceptions of causality in sport: an application of the causal dimension scale. *Journal of sport & exercise psychology*, 5, 72- 76.
6. Meil, W. M., LaPorte, D. J., Mills, J. A., Sesti, A., Collins, S. M., & Stiver, A. G. (2016). Sensation seeking and executive deficits in relation to alcohol, tobacco, and marijuana use frequency among university students: Value of ecologically based measures. *Addictive Behaviors*, 62, 135–144.
7. Muuss, R. E. H., & Porton, H. (1998). Increasing risk behavior among adolescents. In R. E. Muuss, & H. D. Porton (Eds.), *Adolescent behavior and society: A book of readings* (pp. 422–431). New York: McGraw-Hill Humanities, Social Sciences & World Languages.
8. Norbury, A., & Husain, M. (2015). Sensation-seeking: Dopaminergic modulation and risk for psychopathology. *Behavioural brain research*, 288, 79-93.
9. Rowland, G. L., Franken, R. E. & Harrison, K. (1986). Sensation seeking and participation in sporting activities. *Journal of Sport Psychology*, 4, 246-253.
10. Samadzadeh, Mehdi, Abbasi, Moslem, & Shahbazzadegan, Bita. (2011). Comparison of sensation seeking and self-esteem with mental health in professional and amateur athletes, and non-athletes. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 1942-1950.
11. Stautz, K., & Cooper, A. (2013). Impulsivity-related personality traits and adolescent alcohol use: A meta analytic review. *Clinical Psychology Review*, 33(4), 574–592.
12. Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review*, 28(1), 78–106.
13. Sternberg, L., & Monaham, C. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Psychology*, 43 (6), 1531-1543.

14. Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expression and biosocial bases of sensation seeking*. New York: Cambridge University Press.
15. Zuckerman, M., Eysenck, S., Eysenck, H.J., (1978). Sensation seeking in England and America: cross-cultural age and sex comparisons. *J. Consult. Clin. Psychol.* 46, 139–149.

The Comparison of Sensation Seeking in Athlete and non-Athlete Female Students

Azita Chit Saz Zadeh¹, Dr. Seyed Ahmad Jalali²

1-Master in Educational Psychology

2- Faculty Member of Azad University

Abstract

Today, sport and physical activities are considered essential for many students and most of academic systems have included in their own programs. The aim of this study was to the comparison of sensation seeking in athlete and non-athlete female students. This is a casual comparative study. The study population consisted of all ninth-grade high school female students of Tehran's 3 district education in 2015-2016 whose number was about 2150. A total of 120 students (60 students in each group) was selected by the convenience sampling method. Finally, data were collected by the Zuckerman's Sensation Seeking Scale (SSS; Zuckerman, 1978) and then were analyzed. Findings from multivariate analysis showed that there is a significant difference between the two groups of female students (athlete and non-athlete) in terms of sensation seeking. Furthermore, It was also shown that, among sensation seeking components, there is a significant difference between the two groups in terms of the thrill adventure seeking aspect. According to the findings, it can be concluded that adventure seeking are important variables among female athletes and the authorities should consider these variables during interactions with students.

Keywords: sensation seeking, female students, athlete
